

EHEAROME2020

Римське Комюніке

ДОДАТОК II

EUROPEAN
Higher Education Area

bologna
process

ITALIAN **BFUG** SECRETARIAT
2018-2020

Edited within the Erasmus+ project “[IN-GLOBAL Enhancing Knowledge of the EHEA and Global Dialogue](#)” in 2023.

The original version of the Rome Communiqué and its annexes are available on the website of the European Higher Education Area:

<https://ehea.info/page-ministerial-conference-rome-2020>

**Co-funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Принципи та рекомендації щодо зміцнення соціального виміру вищої освіти у ЄПВО

Підготовлено дорадчою групою 1 із соціального виміру BFUG

Вступ

Паризьке комюніке 2018 р. визнало потребу надати державам-учасницям рекомендації щодо визначення та виконання політики, спрямованої на покращення соціального виміру ЄПВО. Цей документ окреслює основні принципи та рекомендації, які, як ми вважаємо, є основоположними для подальшого розвитку соціального виміру у вищій освіті. Цей документ бере за вихідну точку визначення соціального виміру, надане у Лондонському комюніке 2007 р., а саме, що склад контингенту студентів, що вступають, беруть участь та завершують вищу освіту на всіх рівнях має відповідати неоднорідному соціальному профілю всього суспільства у країнах ЄПВО. Дорадча група із соціального виміру також виходить за рамки згаданого вище визначення та розширяє визначення, наголошуючи, що соціальний вимір охоплює створення інклюзивного середовища у вищій освіті, що плекає рівність і різноманітність та реагує на потреби місцевих громад.

Принципи та рекомендації в цьому документі доповнюють стратегію ЄПВО 2020 р. «Розширення участі заради рівності й зростання», яку міністри прийняли в Єревані у 2015 р. як засіб подальшого посилення соціального виміру, що водночас сприяє зростанню рівності у вищій освіті. Соціальний вимір повинен біти взаємопов'язаним із принципами доступності, рівності, різноманітності та інклюзії в усіх законах, політиках і практиках, що стосуються вищої освіти, у такий спосіб, щоб доступ, участь, прогрес та завершення вищої освіти залежали здебільшого від здатностей студентів, а не від їх особистих характеристик або обставин поза їх прямиим впливом. Зосередившись на цих завданнях, органи влади повинні підтримувати виконання цих Принципів і Рекомендацій, забезпечивши законодавчі, фінансові, адміністративні та інформаційні підходи, що можуть запустити процес запровадження на місцевому рівні. Ці підходи будуть просувати інклюзивні стратегії, які забезпечать спеціальну підтримку для студентів з вразливих, незахищених та недостатньо представлених груп² та наголосять на більш широким заходах і політиках, що стануть взаємовигідними для контингенту студентів та працівників закладів вищої освіти.

Активніша участь вразливих, незахищених та недостатньо представлених груп у вищій освіті створює більш широкі блага з огляду на зниження необхідного соціально забезпечення, кращих показників стану здоров'я та зростання участі у суспільних справах. Разом, ці більш широкі блага сприяють розвитку згуртованих, демократичних суспільств, де панують соціальна справедливість, суспільне благо, відповідальність перед суспільством та соціальна мобільність. Кваліфікації випускників, отримані більш широким загалом громадян, означають кращі перспективи працевлаштування, вищий заробіток і передачу розуміння переваг вищої освіти наступному поколінню та своїм місцевим громадам. Окрім досягнення зобов'язань, зроблених ЄПВО, застосування всебічного та проактивного підходу до покращення соціального виміру вищої освіти надалі слугує прискоренню прогресу у досягненні Цілей сталого розвитку ООН.

Ці принципи та рекомендації встановлюють курс на наступне десятиріччя для ЄПВО для органів влади та закладів вищої освіти, щоб інтегрувати ці принципи до ключових місій вищої освіти: навчання та викладання, досліджень, інновацій, обміну знаннями та просвітництва, інституційного врядування та управління, а також до політик уповноваження сьогоденних і майбутніх студентів та працівників вищої освіти. Покращення соціального виміру, виходячи за рамки пунктів про більш широкую доступність, а натомість фокусуючись на концепції «ніхто не забутий», є життєво важливим кроком уперед, коли ми бажаємо зміцнити свої суспільства й демократії. Підтримка різноманітних навчальних середовищ – це потреба, і її слід розглядати як інвестицію в суспільства, а органам влади слід взяти на себе відповідальність за забезпечення того, запропоновані принципи та рекомендації враховуються, пристосовуються до національних реалій і виконуються, щоб

¹ Accessible at http://www.ehea.info/media/ehea.info/file/2015_Yerevan/71/5/Widening_Participation_for_Equity_and_Growth_A_Strategy_for_the_Development_of_the_SD_and_LLL_in_the_EHEA_to_2020_613715.pdf

² Glossary of Terms and Definitions related to the definitions for vulnerable, disadvantaged and underrepresented students is at the end of this document.

забезпечити краще майбутнє для наших систем вищої освіти.

Принципи в тексті нижче слід розуміти як твердження високого рівня, що слугують основою для концептуалізації різних політик посилення соціального виміру. Ці рекомендації призначені дати поради політикам щодо того, як запроваджувати принципи на практиці. Таким чином, цей документ слід розглядати не як перелік завдань, а як основу для постійного покращення політик та їх ефективного виконання на національному та інституційному рівні.

Принципи

- 1. Соціальний вимір повинен зайняти центральне місце в стратегіях вищої освіти на системному та інституційному рівні, а також на рівні ЄПВО та ЄС.** Посилення соціального виміру вищої освіти та сприяння рівності й інклюзії для відображення різноманітності суспільства є відповідальністю системи вищої освіти в цілому, і її слід розглядати як безперервне зобов'язання.

Рекомендації:

Стратегічне зобов'язання щодо соціального виміру вищої освіти слід пов'язати з конкретними цілями, які можна або інтегрувати до існуючих політик вищої освіти, або розвивати паралельно. Ці цілі слід спрямувати на розширення доступу, підтримку участі у навчанні та його завершенні для всіх існуючих і майбутніх студентів.

У процесі вироблення стратегій повинен вестися широкомасштабний діалог між органами влади, закладами вищої освіти, представниками студентства і працівників, а також іншими ключовими стейкхолдерами, включаючи соціальних партнерів, неурядові організації та осіб з вразливих, незахищених та недостатньо представлених груп. Цей широкий діалог має забезпечити створення інклюзивних стратегій вищої освіти, що плекають рівність та різноманітність і чутливі до потреб всієї громади.

- 2. Законодавчі норми або програмні документи повинні дозволяти та надавати можливість закладам вищої освіти розробляти власні стратегії на виконання свого громадського обов'язку щодо розширення доступу до навчання на рівні вищої освіти, участі у ньому та його завершення.**

Рекомендації:

Законодавчі норми та адміністративні правила повинні дозволяти достатню гнучкість у розробці, організації та наданні освітніх програм, щоб відобразити різноманітність потреб студентів. Зкладам вищої освіти слід надати можливість організувати full-time and part-time studies, гнучкі режими навчання, змішане та дистанційне навчання, а також визнавати результати попереднього навчання (RPL), щоб урахувати потреби різноманітного контингенту студентів.

Органи влади повинні пропагувати визнання попереднього неформального та інформального навчання (RPL) у вищій освіті, оскільки це має позитивний вплив на розширення доступу, проходження та завершення, рівність та інклюзивність, мобільність та працевлаштування. RPL уможливорює гнучкі моделі навчання впродовж життя в усьому освітньому секторі, включаючи вищу освіту. Запровадження RPL потребуватиме ефективної співпраці між системою вищої освіти, працедавцями та громадськістю в цілому, і щоб уможливити це, національні рамки кваліфікацій повинні сприяти прозорому визнанню результатів навчання та надійним процедурам забезпечення якості.

3. Необхідно покращити інклюзивність всієї системи освіти шляхом розробки узгоджених політик, починаючи з освіти у ранньому дитинстві, через школу і до вищої освіти й освіти протягом життя.

Рекомендації:

Важливо створювати синергії з усіма рівнями освіти та відповідними галузями державної політики (такими як фінанси, працевлаштування, охорона здоров'я, суспільний добробут, забезпеченість житлом, міграція тощо), щоб розробити заходи політики, що створять інклюзивне середовище в усьому освітньому секторі, що буде сприятливим для рівності, різноманітності та інклюзивності, а також чутливим до потреб населення в цілому.

Політики соціального виміру повинні не лише підтримувати існуючих студентів, а й потенційних студентів у їх підготовці та переході до вищої освіти. Участь у вищій освіті повинна бути можливою, що існує впродовж життя, включаючи для дорослих, що вирішили повернутися або вступити до вищої освіти на пізніших етапах свого життя. Інклюзивний підхід повинен включати населення в цілому, заклади вищої освіти та інших стейкхолдерів до спільного творення шляхів до вищої освіти.

Рівність, різноманітність та інклюзивність повинні відігравати ключову роль у підготовці вчителів передвищої освіти.

4. Надійні дані є необхідною попередньою умовою для доказового покращення суспільного виміру вищої освіти. Системи вищої освіти повинні визначити мету та завдання збору певних видів даних, враховуючи особливості національних законодавчих систем. Необхідно розвинути адекватну спроможність збирати, обробляти та використовувати такі дані для формування та підтримки суспільного виміру вищої освіти.

Рекомендації:

Щоб виробляти ефективну політику, необхідний безперервний збір даних на національному рівні. В межах національних законодавчих систем такий збір даних може надавати інформацію про склад контингенту студентів, доступ та участь, рівень відсіву та завершення вищої освіти, включаючи перехід до ринка праці після завершення навчання, та дозволяє визначити вразливі, незахищені та недостатньо представлені групи.

Щоб забезпечити можливість міжнародних порівнянь зібраних даних, на рівні ЄПВО необхідно розробити категорії для збору адміністративних даних, що відповідають соціальному виміру, за допомогою Eurostudent або подібних досліджень. Щоб раціоналізувати процес та уникнути адміністративного навантаження на органи державного управління та заклади вищої освіти, така розробка має враховувати національні практики та відповідні процеси збору даних, що існують.

Якщо це доречно та необхідно, на додаток до такого національного збору даних, заклади вищої освіти можуть проводити додаткові опитування, дослідження та аналіз, щоб краще зрозуміти вразливість, незахищеність та недостатню представленість в освіті, а також проходження студентів через систему освіти.

- 5. Органам державної влади необхідно мати політики, що уможливають забезпечення закладами вищої освіти надання ефективного консультування та супроводу для потенційних і поточних студентів з метою розширити їх доступ до програм вищої освіти, участь у них і їх завершення.** Ці послуги повинні узгоджуватись по всій системі освіти, приділяючи особливу увагу переходам між різними рівнями освіти, освітніми закладами та виходу на ринок праці.

Рекомендації:

Органи державної влади повинні створювати умови, що уможливають співпрацю між різними державними установами, що надають послуги консультацій та проводу разом із закладами вищої освіти, щоб створити синергії та уникнути дублювання подібних послуг. Ці послуги повинні відповідати принципам зрозумілості та зручності, оскільки кінцеві користувачі повинні бути в змозі легко їх зрозуміти.

Середрізноманітного контингенту студентів особливу увагу слід спрямувати на студентів із проблемами фізичного та психологічного здоров'я. Щоб забезпечити успіх у доступі до програм вищої освіти та їх завершенні, ці студенти повинні мати доступ до професійної підтримки. В особливому фокусі має знаходитись профілактика психологічних проблем, зумовлених організацією навчання та житловими умовами студентів.

Органам влади слід також розглянути можливість запровадження інститутів на зразок омбудсмена, що матимуть спроможність і знання залагоджувати будь-які конфлікти, зокрема, пов'язані з питаннями рівності, що можуть виникнути під час вступу або участі у вищій освіті, або конфліктів, що гальмують завершення студій.

- 6. Органи влади повинні забезпечити достатнє та стабільне фінансування та фінансову автономію закладів вищої освіти, надавши їм можливість будувати належний потенціал, щоб прийняти різноманітність і сприяти рівності й інклюзії у вищій освіті.**

Рекомендації:

Системи фінансування вищої освіти повинні сприяти досягненню стратегічних завдань, пов'язаних із соціальним виміром вищої освіти. Заклади вищої освіти повинні отримувати підтримку та винагороду за виконання узгоджених цілей з розширення доступу, підвищення участі у програмах вищої освіти та їх завершення, зокрема, стосовно вразливих, незахищених та недостатньо представлених груп. Механізми досягнення цих завдань не повинні мати негативних фінансових наслідків для базового фінансування закладів вищої освіти.

Системи фінансової підтримки повинні орієнтуватися на універсальну застосовність для всіх студентів. Водночас, якщо це неможливо, державні системи фінансової допомоги студентам повинні переважно ґрунтуватися на потребах і робити вищу освіту доступною для всіх студентів, сприяти доступу та забезпечувати можливості для успіху у вищій освіті. Вони повинні покривати як прямі витрати на навчання (вартість навчання та матеріалів), так і непрямі витрати (наприклад, приживання, що стає все більш проблематичним для студентів по всьому ЄПВО через зростання вартості житла, життя та проїзду тощо).

- 7. Органи влади повинні допомагати закладам вищої освіти зміцнювати свою спроможність відповідати на потреби більш різноманітного контингенту студентів та працівників і створювати інклюзивні навчальні середовища та інклюзивні інституційні культури.**

Рекомендації:

Органи влади повинні підтримувати та надавати закладам вищої освіти відповідні засоби для покращення початкового та постійного професійного навчання викладачів та адміністративного персоналу для того, щоб ті могли професійно та неупереджено працювати з різноманітним контингентом студентів та персоналом.

Якщо тільки можливо, зовнішні системи забезпечення якості повинні враховувати, як соціальний вимір, різноманітність, доступність, справедливість та інклюзія відображені в інституційних місіях закладів вищої освіти, дотримуючись при цьому принципу автономії закладів вищої освіти .

- 8. Структура й реалізація програм міжнародної мобільності у вищій освіті повинні сприяти різноманітності, справедливості та інклюзії, а особливо сприяти участі студентів та персоналу з вразливих, незахищених або недостатньо представлених верств населення.**

Рекомендації:

Міжнародний досвід через участь у навчальній мобільності покращує якість результатів навчання у вищій освіті. Органи влади та заклади вищої освіти повинні забезпечити рівний доступ для всіх до можливостей навчання, що пропонуються національними та міжнародними програмами мобільності під час навчання та тренінгів, та активно вирішувати перешкоди для участі у мобільності для вразливих, незахищених або недостатньо представлених груп студентів та персоналу.

Окрім подальшої підтримки фізичної мобільності, включаючи повну переміщуваність грантів та позик у межах ЄПВО, органи влади та заклади вищої освіти повинні сприяти використанню інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для підтримки змішаної мобільності та сприяння інтернаціоналізації вдома шляхом включення в курси міжнародної онлайн-співпраці. Змішана мобільність - це поєднання періоду фізичної мобільності та періоду онлайн-навчання. Така онлайн-співпраця може бути використана для розширення результатів навчання та посилення впливу фізичної мобільності, наприклад, об'єднавши більш різноманітну групу учасників або запропонувавши ширший спектр варіантів мобільності.

9. Заклади вищої освіти повинні забезпечити, щоб участь громади у вищій освіті сприяла різноманітності, справедливості та інклюзії.

Рекомендації:

Залучення громад слід розглядати як процес, за допомогою якого заклади вищої освіти взаємодіють зі стейкхолдерами із зовнішньої громади для здійснення спільних заходів, що може бути взаємовигідним. Як і політика соціального виміру(аспектів), участь громади повинна бути закладена в основні місії вищої освіти. Вона повинна включати викладання, навчання, дослідження, обмін послугами та знаннями, студентами та персоналом та керівництвом закладів вищої освіти. Таке залучення забезпечує цілісну основу, на якій університети можуть задовольнити широкий спектр суспільних потреб, включаючи потреби вразливих, незахищених та недостатньо представлених груп, одночасно збагачуючи свої навчальні, наукові та інші основні функції.

Стейкхолдери в громаді (наприклад, місцеві органи влади, організації культури, неурядові організації, бізнес, громадяни) повинні мати змогу змістовно взаємодіяти з суб'єктами вищої освіти через відкритий діалог. Це забезпечить справжнє партнерство університету та громади, яке може ефективно вирішувати соціальні та демократичні виклики.

10. Органи влади повинні вести політичний діалог із закладами вищої освіти та іншими відповідними стейкхолдерами щодо того, як можна застосувати та впровадити вищезазначені принципи та рекомендації як на національному, так і на інституційному рівні.

Рекомендації:

Такий політичний діалог має дозволити розробити адекватні політичні заходи, що повинні поважати інституційну автономію, уникати будь-якого зайвого адміністративного навантаження, а отже, забезпечувати чіткий прогрес у напрямку різноманітності, рівності та інклюзії у вищій освіті.

В рамках вищезазначених принципів та рекомендацій, підтримка «рівний-рівному» та обмін передовим досвідом є надзвичайно важливими для країн ЄПВО для сприяння прогресу до інклюзивності систем вищої освіти.

Словник термінів та визначень³

Цей словник визначає три основні терміни в цьому документі, а саме недостатньо представлені, незахищені та вразливі студенти. Визначення не слід розуміти як юридичні, а отже, вони не суперечать жодним існуючим правовим нормам, натомість, їх мета – слугувати пояснювальними визначеннями, що використовуються щодо змісту Принципів та Рекомендацій.

Недостатньо представлені студенти:

Група учнів недостатньо представлена щодо певних характеристик (наприклад, статі, віку, національності, географічного походження, соціально-економічного стану, етнічного походження), якщо її частка серед студентів нижча, ніж частка порівняної групи в загальній чисельності населення. Це можна задокументувати під час вступу, під час навчання або на момент випуску. Особи, як правило, мають декілька недостатньо представлених характеристик, саме тому завжди слід враховувати поєднання цих характеристик («інтерсекціональність»). Крім того, недостатня представленість може також впливати на різні рівні вищої освіти – освітню програму, факультет чи кафедру, заклад вищої освіти, систему вищої освіти.

Це визначення доповнює Лондонське комюніке, «щоб контингент студентів, що вступає до закладів вищої освіти, отримує вищу освіту та закінчує навчання на всіх її рівнях, відображав різноманітність нашого населення», але не охоплює його повністю.

Незахищені студенти:

Незахищені студенти часто стикаються з певними проблемами у вищій освіті порівняно з однолітками. Незахищеність може мати різні форми (наприклад, інвалідність, низький сімейний дохід, незначна або відсутня підтримка з боку сім'ї, сирота, часта зміна закладів освіти, психічне здоров'я, вагітність, нестача часу на навчання через необхідність заробляти на життя, працюючи або доглядаючи за кимось). Незахищеність може бути постійною, може виникати час від часу або лише протягом обмеженого періоду. Незахищені студенти можуть входити до недостатньо представленої групи, але не обов'язково. Тому незахищені та недостатньо представлені не є синонімами.

Вразливі студенти:

Вразливі студенти можуть відноситися до групи незахищених (див. вище) та, крім того, вони мають особливі потреби (у захисті). Наприклад, тому що вони страждають на хворобу (включаючи психічне здоров'я) або мають інвалідність, тому що вони неповнолітні, або тому що їх дозвіл на проживання залежить від успішності навчання (а отже, і від рішень, прийнятих окремими викладачами), тому що вони можуть піддаватися дискримінації. Ці учні вразливі в тому сенсі, що вони не можуть забезпечити своє особисте благополуччя або що вони не можуть захистити себе від нанесення шкоди чи експлуатації та потребують додаткової підтримки чи уваги.

³ Цей словник призначений лише для цілей цих Принципів та Рекомендацій.

**Co-funded by
the European Union**

This translation is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

